

JAROMÍR ČELAKOVSKÝ JAKO STUDENT A ZAMĚSTNANEC PRÁVNICKÉ FAKULTY ČESKÉ KARLO-FERDINANDOVY UNIVERZITY

Jiří Šouša, Ladislav Soukup

Tato jedinečná mezinárodní interdisciplinární konference spojuje hned několik oborů stejně, jako je ve svých zájmech a při své činnosti spojovala mnohostranná osobnost Jaromíra Čelakovského. Syn známého českého obrozence Františka Ladislava Čelakovského zvládal být současně právníkem, historikem, politikem, řečníkem i novinářem.¹

Cílem článku je ve stručnosti přiblížit Čelakovského akademickou dráhu na tehdejší pražské univerzitě a jeho pracovně-akademické vztahy k naší nejstarší univerzitě, resp. právnické fakultě v souvislosti s dobovou právní úpravou. Zmíníme i některé vyhrconější situace či postoje profesorského sboru vůči Čelakovskému (např. související s habilitačním řízením či publikační činností v Národních listech) a jejich vyústění. Nutno říci, že Čelakovský se dostával do sporu s členy profesorského sboru právnické fakulty několikrát.

Je otázka, zda už v okamžiku, kdy Jaromír Čelakovský, jako sirotek byl v roce 1865² imatrikulován ke studiu na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze, předpokládal, že s ní spojí značnou část svého studijního a profesního života. Čelakovský studoval podle právní úpravy zakotvené ve studijním řádu č. 365/1850 ř.z. a prováděcích předpisech, podle kterých k imatrikulaci bylo vyžadováno předložení maturitního vysvědčení, buď získaného v Předlitavsku nebo uznaného ze Zalitavska či ze zahraničí,³ prokázání příslušného věku a zaplacení matričního poplatku a potřebných tax (např. za užívání univerzitních knihoven).⁴ Imatrikulace tehdy probíhala v období od tří dnů před počátkem semestru do čtrnácti dnů od začátku semestru.⁵ V době, kdy Čelakovský studoval, tj. v letech 1865 až 1869,⁶ byl jedním z velkých problémů studia na pražské univerzitě relativně pozdní začátek výuky, který měl být podle tehdejší právní úpravy zahájen souběžně s počátkem semestru, nejpozději však s koncem lhůty pro imatrikulaci. Nicméně v praxi se tak nedělo, počátek výuky byl odsouván na pozdější dobu, což bylo výnosy ministerstva kultu a vyučování opakovaně kritizováno.⁷

Promován na doktora práv byl Jaromír Čelakovský dne 23. března 1871 ve shodě s tehdejší úpravou, až po absolvování čtyř rigoróz.⁸ Součástí rigorózní zkoušky byla ještě tzv. disputace, jež však již tehdy měla čistě formální význam. Disputace Čelakovského proběhla 17. března roku 1871 a pedagogem „disputujícím“ s Čelakovským byl dr. Tomáš Černý, ředitel advokátní kanceláře. Mezi tezemi, navrženými na disputaci byla řada politicky ožehavých témat, např. teze že i národ má nárok na odpor, teze že k platnosti zákona nestačí řádný legislativní proces a publikace, ale musí být zveřejněn v národním jazyce anebo teze že má být z trestního práva odstraněn institut udavačů. Snad právě pro tuto ožehavost byla nakonec zvolena teze naprosto politicky neutrální, totiž „O konkurujících zločinech ze zákonodárského stanoviska“.⁹

Jako zajímavost a ukázkou velmi pozvolného zavádění zásady svobody víry a svědomí, formálně zakotvené již v ustanovení článku 14 základního zákona č. 142/1867 ř.z., do pozitivního právního řádu,¹⁰ lze zmínit, že až rok po promoci Čelakovského bylo umožněno získat doktorský titul obojího práva osobám židovského vyznání, protože v sobě zahrnoval kanonické právo.¹¹ Ohledně získání doktorského titulu totiž platil do roku 1872 ještě starý zeillerovský studijní řád z 13. července roku 1810,¹² který oproti pozdějším předpisům kladl větší důraz na přirozené právo a oslabil pozici právněhistorických předmětů. Tento přístup v koncepci právnického vzdělávání byl již v té době považován za překonaný v Německu, později i habsburská monarchie postoupila ke klasické představě univerzitního vzdělání spojujícího oborový humanismus a historismus jako projev spojení modernity s tradicí a poskytující oproti pouze prakticistnímu vyučení univerzální vzdělání.¹³ Při doktorském řízení hrál důležitou roli též děkan.¹⁴

V roce 1884 se na právnickou fakultu vrátil Čelakovský jako pedagog (soukromý docent) podle výnosu provizorního ministerstva kultu a vyučování č. 37/1849 ř.z., provizorního nařízení o habilitaci soukromých docentů. Stejně jako při složení rigorózní zkoušky a získání doktorátu i nyní podstupoval Čelakovský habilitační řízení ještě na základě staré úpravy, jež byla nahrazena až pět let po jeho jmenování soukromým docentem, což možná zčásti ovlivnilo peripetie tohoto procesu akademického graduování (viz dále), než kdyby bylo postupováno podle úpravy pozdější, jež již mnohem sofistikovaněji a přesněji upravovala jak jednotlivé kroky habilitačního procesu, tak i požadavky na žadatele a kompetence příslušného rozhodovacího orgánu, takže byla pro adresáty normy i pro jejich legitimní očekávání a tím i pro právní jistotu lepší.¹⁵

V zimním semestru akademického roku 1886/1887,¹⁶ přesněji řečeno na počátku roku 1887¹⁷ byl Jaromír Čelakovský zařazen do evidence profesorského sboru jako mimořádný profesor, ačkoliv mimořádným profesorem byl jmenován již 11. dubna 1886.¹⁸ Právnická fakulta se od toho okamžiku stala jeho kmenovým pracovištěm, takže když se např. v listopadu roku 1902 zúčastnil práce archivní komise ministerstva vnitra ve Vídni, posílalo místodržitelství zprávu o tom, že mu ministerstvo povolilo úhradu nákladů cestovního a ubytování právě děkanství právnické fakulty české Karlo-Ferdinandovy univerzity, byť za členství v komisi jistě Čelakovský vděčil spíš své archivářské činnosti.

V době nástupu J. Čelakovského na fakultu už zde panovaly jiné poměry, než v době předbřeznové, v první polovině 19. století, kdy císař František I. prohlásil před učiteli Lvovského lycea: „*Nepotřebuji vědce, ale dobré a poctivé poddané.*“¹⁹ Její činnost se již patnáct let řídila souborem právních předpisů z let 1849–1855, označovaným podle tehdejšího ministra kultu a vyučování a českého zemského patriota Leopolda Lva Thun-Hohensteina Thunovy reformy, zvláště disciplinárním řádem č. 416/1849 ř.z., habilitačním řádem č. 37/1849 ř.z., prozatímním organizačním řádem č. 71/1850 ř.z. a studijním řádem č. 172/1855 ř.z.²⁰ Přinesly i významný důraz na vědeckou činnost členů akademické obce, což ovlivnilo i Čelakovského, který díky svému zájmu o archivní materiály, k ní měl blízko a např. ještě před získáním doktorského titulu publikoval v časopisu Právnická právněhistorickou práci *Ze starých památek soudních.*²¹

Při studiích byl Jaromír Čelakovský ovlivněn²² především Karlem Bernhardem Hieronymem Esmarchem, velmi oblíbeným profesorem římského práva.²³ Esmarch do Prahy přišel v roce 1857 z Krakova a učil v němčině, po rozdělení působil na německé Karlo-Ferdinandově univerzitě.²⁴ Je symptomatické, že mimo jiné právě díky interdisciplinárním

přesahům – vlivu historika Wáclawa Wladivoje Tomka a praxi v archivu (kutnohorském a pak v Zemském)²⁵ se nakonec Čelakovský přes původní tendování k římskému právu, na které dokonce připravoval habilitační práci,²⁶ rozhodl pro obor právních dějin. Za projev Čelakovského silné osobitosti považujeme rovněž skutečnost, že se Jaromír Čelakovský s oběma svými personálními vzory později názorově rozešel – s Esmarchem po stránce nacionální a s Tomkem po stránce politické (Tomek byl staroček, zatímco Čelakovský byl výrazně ovlivněn státoprávním radikalismem a byl politikem za Národní stranu svobodomyšlnou – tzv. mladočechy). K právním dějinám se dostal ovšem mimo jiné i právě díky připravované habilitaci na téma právnícké osoby, v níž Jaromír Čelakovský dospěl k přesvědčení, že zatímco korporace jsou hromadnými osobami s vlastní vůlí, nadace jsou naproti tomu ryzí právní fikcí.²⁷ Kriticky se přitom stavěl k tehdy převažujícímu názoru romanistické jurisprudence, že význam substrátu na právní povahu právnícké osoby je malý a v souvislosti s tím dospěl k přesvědčení, že pouhá znalost římského práva nemůže postačovat k pochopení a vyřešení otázky, ale že je třeba si nastudovat historický vývoj.²⁸

Právnícká studia, včetně tehdy obligátní zahraniční studijní cesty odbyval Čelakovský ještě na jednotné Karlo-Ferdinandově univerzitě, zatímco celý svůj profesní život spojil již s její českou podobou existující od akademického roku 1882/1883 (tehdy se rozdělily fakulty právníká a filozofická, medicína přibyla až následujícího roku a teologické fakulty se rozdělily až v roce 1891). Profesorský sbor byl na ní ustaven dne 14. května roku 1882.²⁹

Profesorský sbor patřil přitom podle organizačního zákona č. 63/1873 ř.z. k nejvýznamnějším orgánům fakulty, byl orgánem, který fakultu řídil. Nikoliv akademická obec jako celek nebo studentstvo, ale právě sbor byl také dle § 6 disciplinárního řádu ztělesněním samosprávné vysokoškolské korporace (současně v oblasti habilitací ovšem orgánem vykonávajícím přenesenou působnost státu v oblasti vyučování, což vyslovila i judikatura Nejvyššího správního soudu).³⁰

Připomeňme vybrané pasáže tohoto univerzitního organizačního zákona z 27. dubna 1873, zásadní normy pro činnost pražského vysokého učení, jež umožní vhléd i pro vysvětlení postupů Čelakovského ve vztahu k univerzitě a rovněž tak dalších účastníků právních jednání, o nichž bude v dalších řádcích řeč. Organizační zákon se vztahoval na všechny univerzity Rakouska (Vídeň, Praha, Pest, Lvov, Krakov, Olomouc, Štýrský Hradec, Innsbruck). Univerzita se podle něho dělila na fakulty, které se skládaly jednak ze sborů učitelských a jednak z řádně zapsaných – imatrikulovaných, studentů.³¹ Učitelský sbor tvořili na každé fakultě všichni státem trvale jmenovaní řádní a mimořádní profesori, soukromí docenti a tzv. učitelé v užším smyslu (např. vyučující uměleckému oboru nebo živému jazyku). Soukromé docenty zákon označoval za členy učitelského sboru fakulty, kteří byli státem připuštěni, aby na své univerzitě veřejně ohlásili a konali přednášky.³²

Profesorský sbor tvořili všichni řádní profesori a dále profesori mimořádní, jejichž počet nesměl přesáhnout jednu polovinu počtu profesorů řádných. Pokud bylo na fakultě mimořádných profesorů více, měli v zařazení do sboru přednost mimořádní profesori starší. Do profesorského sboru náleželi též dva soukromí docenti. Ti se účastnili rozhodování pouze při volbě děkana a rektora, jinak měli poradní hlas. K platnému usnesení sboru byla nutná nejméně polovina přítomných hlasujících profesorů.

Profesorský sbor svolával na zasedání děkan. Do kompetence sboru na prvním místě náležela péče o úroveň a hladký průběh výuky, přednášky, staral se taktéž o ústavy, sbír-

ky a vyučovací pomůcky. Sbor dohlížel na zapsané studenty, na závěr studijního roku probíhalo shromáždění všech učitelů, které projednávalo návrhy týkající se výuky, kázně studentů apod. Zápis z jeho jednání předkládal děkan ministerstvu. Profesorský sbor propůjčoval pod autoritou univerzity doktoráty a podával v oborech, jež byly na fakultě vyučovány, vyžádaná dobrozdání.

Také funkce děkana fakulty jako jejího statutárního představitele, byla obsazována prostřednictvím profesorského sboru. Volila jej nadpoloviční většina učitelského sboru z řádných profesorů na dobu jednoho roku. Volba se opakovala, pokud nebylo dosaženo nadpoloviční většiny hlasů pro konkrétního navrženého kandidáta, případně proběhla volba užší mezi uchazeči s největším počtem hlasů. Teprve po třetí neúspěšné volbě rozhodoval o obsazení děkanského úřadu akademický senát (o něm viz dále). Zvolený děkan mohl volbu odmítnout, své odmítnutí však musel odůvodnit. Děkan předsedal sboru profesorů, odpovídal za plnění předpisů, o jejich porušování informoval akademický senát a ministerstvo kultury a vyučování. Zvláště dbal o úroveň doktorských zkoušek.

Profesor, jako člen profesorského sboru, byl povinen účastnit se zasedání, v případě absence se vyžadovala omluva. Po opakované neúčasti jej děkan na příští jednání písemně pozval, při další neúčasti informoval ministerstvo.

K orgánům univerzity pro celou univerzitu patřil na prvním místě příslušný akademický senát. Tvořili jej rektor, prorektor (kterým byl profesor plnící funkci rektora v minulém roce) dále děkani a proděkani fakult a dále po jednom členu z každého profesorského sboru fakulty. Tito členové byli voleni na tři léta z řad řádných a mimořádných profesorů.

Akademický senát měl v kompetenci veškeré univerzitní záležitosti správní, výukové, kázeňské i další, které nebyly svěřeny jiným orgánům. Měl právo pozastavit usnesení profesorských sborů a věc předložit ministerstvu k rozhodnutí. Senátu byli podřízeni úředníci a tzv. služebnictvo, podléhali mu disciplinárně všichni zaměstnanci i studenti. Projednával případná odvolání proti rozhodnutí děkanů a fakultních sborů profesorských, spory předkládal ministrovi. Jeho usnesení vyžadovalo k platnosti nadpoloviční většinu hlasů nejméně poloviny členů senátu. Předsedal mu rektor. Jednací řády senátu a profesorských sborů schvaloval ministr.

Rektor univerzity byl podle zákona z roku 1873 volen každoročně z řádných profesorů všech fakult. Volili jej zástupci profesorských sborů fakult, vždy čtyři zástupci fakulty, z nichž dva museli být řádnými profesory. Volbě předsedal odstupující rektor, po případné užší volbě mohlo rozhodnout losování. Zvolený rektor měl právo funkci odmítnout, avšak musel sdělit důvody. V konečné fázi složitěji probíhající volby případně rozhodoval ministr vyučování.

Rektora zastupoval prorektor, toho zastupoval děkan té fakulty, z níž byl zvolen rektor. U otázky voleb akademických hodnostářů zákon již výslovně zdůrazňoval, že výběr kandidátů nezáleží na jejich náboženském vyznání, čímž negoval dosavadní právní regulaci, naopak se vážící ke katolické denominaci.³³

Akademické funkce se obsazovaly vždy na jeden studijní rok. Volba probíhala v druhé polovině předposledního měsíce studijního roku. Zpráva o volbě se předkládala ministrovi vyučování, který ji potvrdil. Nově zvolení a potvrzení hodnostáři přebírali funkci osm dnů před zahájením nového školního roku. Byla-li na univerzitě obvyčejem slavnostní instalace nových funkcionářů, probíhala na začátku studijního roku.

Zákon také rušil dosavadní doktorské sbory na univerzitách vídeňské a pražské, ty však fungovaly nadále, avšak již ne jako oficiální orgány fakulty, resp. univerzity, nýbrž jako samostatné korporace zájmové samosprávy pedagogických pracovníků. Hlavně se staraly o správu majetku univerzit, v první řadě fundací, které spravovaly doposud (např. sloužily jako podpora pozůstalých z rodin zemřelých profesorů univerzity a plnily tak funkci analogickou orgánům tzv. bratrských či svépomocných pokladen).

Zmínit lze názor některých historiků (např. Karla Kadlece, zmínil jej i Luboš Velek v úvodu k Čelakovského pamětem), že se Jaromír Čelakovský o rozdělení univerzity významným způsobem zasadil a zasloužil. Kadlec se odvolával na projev Čelakovského v Říšské radě ze dne 31. května 1881 na 166. zasedání 9. schůze Poslanecké sněmovny Říšské rady³⁴ a také říkal, že návrh na rozdělení připravoval s Juliem Grégrem právě Jaromír Čelakovský.³⁵ I zde by se dostal Čelakovský do sporu s profesorským sborem právnické fakulty, protože ten byl většinou proti rozdělení (a to i budoucí členové české právnické fakulty).³⁶ Vzhledem ke ztrátě některých dokumentů z té doby se asi pravdu nepodaří zcela zjistit, ale shora řečenému napovídá i konstatování Čelakovského ve vzpomínkách, že předpokládá, že na české univerzitě bude snazší dosáhnout akademických gradů, než tomu bylo na německé, resp. nerozdělené univerzitě. S rozdělením univerzity tedy Čelakovský minimálně souhlasil, přestože jeho cílem původně bylo, stát se pedagogem říšských právních dějin, nikoliv jen právní historie českých zemí, jistě zejména vzhledem k příslušnosti prvního z uvedených předmětů mezi předměty povinného základu.³⁷ Je třeba říci, že hlavní práci v diskuzích za rozdělení univerzity odvedl poslanec Kvičala. Čelakovský vystoupil v diskusi k § 3 zákona o poměru pražských univerzit a argumentoval ve prospěch převzetí klinik českou fakultou prospěchem nemocných, kteří jsou nemocní, chudí a nerozumí německy.³⁸ Přestože na první pohled se tedy jeho vystoupení týkalo určitého konkrétního, bylo pro vznik samostatné české Karlo-Ferdinandovy univerzity důležité, neboť bez klinik by pravděpodobně nemohla česká lékařská fakulta fungovat. Na druhou stranu lékařská fakulta nepatřila, jak již bylo řečeno výše, mezi první rozdělené fakulty.

Jinou významnou právní událostí ze života Čelakovského ve vztahu k univerzitě vedle rozdělení se stala událost v roce 1868, kdy byl vyšetřován pro delikty pobuřování a velezradu za provolání hesla: „*At' zhynou jezovité, at' žije republika.*“⁴⁰ Odsouzení pro tak závažný zločin by s ohledem na § 5 a 13 disciplinárního řádu z roku 1849, který platil až do roku 1939,⁴¹ mělo nejen pro jeho další akademickou dráhu, ale vůbec pro studium fatální následky. V případě disciplinárního potrestání v poměru vůči trestní sankci neplatila zásada *ne bis in idem*. Mohla být přitom uložena sankce napomenutí, odebrání stipendia nebo až vyloučení, a to dočasné či trvalé, dokonce s možností ze všech vysokých škol mocnářství. Pro velezradu se ukládal právě poslední ze zmíněných trestů, jednak podle norem správního (univerzitního) práva, ale také jako trestní sankce, kdy při odsouzení za zločin zákoník stanovil ztrátu akademických titulů a hodností, ale rovněž nemožnost takové nabýt bez výslovného souhlasu panovníka.⁴² Čelakovský byl nakonec osvobozen pro nedostatek důkazů. Protože byl ale z vazby propuštěn ještě dříve, než byli vyslechnuti svědci, což bylo v rozporu s postupem dle tehdy platného trestního řádu č. 119/1873 ř. z., přeložil ministr spravedlnosti Eduard Herbst, dřívější profesor trestního práva právní filozofie Karlo-Ferdinandovy univerzity za trest soudce, kteří to umožnili.⁴³ Nutno dodat, že je otázkou, nakolik přísnost postupu proti pochybivším soudcům byla odrazem běžné praxe a nakolik v pozadí stály mimoprávní důvody. Herbst⁴⁴ byl český Němec, který již jako

člen pražského Sboru obecních starších v letech 1862–1868 a poslanec českého zemského sněmu vždy ostře vystupoval proti jazykové rovnoprávnosti češtiny a českým státoprávním požadavkům, a to tak razantně, že mu němečtí nacionalisté dali přízvisko „Král Eduard“. Byl tedy politickým odpůrcem Čelakovského, který byl již za studií členem Sokola a Akademického čtenářského spolku a spoluzakládal v roce 1868 spolek Všehrd.⁴⁵

Nebylo to ovšem naposledy, kdy se nad Jaromírem Čelakovským vznášela hrozba disciplinárního postihu ze strany univerzity, resp. právnické fakulty. Podruhé se tak stalo již po jeho habilitaci, kdy dne 22. července 1884 byl vůči němu vznesen oficiální úřední dotaz ze strany profesorského sboru právnické fakulty, kvůli opakovaným útokům Národních listů v záležitostech fakulty, konkrétně článku z ranního čísla č. 166 ze dne 16. června 1884, s. 3 tohoto deníku,⁴⁶ který upozorňoval na názorové spory mezi pedagogy.

Profesorský sbor použil, nutno říci velmi extenzivně vyčázeje z ustanovení § 17 a následujících disciplinárního řádu, argument logické interpretace *a minori ad maius* a ve spojení s výnosem ministerstva kultu a vyučování o habilitačním řízení vyvodil, že tak jako má rektor, děkan, akademický senát a profesorský sbor dbát na chování studentů, má dbát i na chování soukromých docentů jako další skupiny akademické obce stojící mimo profesorský sbor a rovněž na zachování důvěry mezi vyučujícími a studenty, což kritika dotýkající se jmenovitě některých pedagogů mohla prý oslabit. Proto vznesl profesorský sbor dotaz, zda si, tehdy již soukromý docent, Čelakovský nemyslí, že členství v redakční radě Národních listech, deníku, který fakultu kritizoval, se neslučuje s tím, působiti na právnické fakultě. Na to odpověděl Čelakovský ve shodě s principem *audiatur et altera pars* dopisem, že nemá s kritikou fakulty nic společného, v Národních listech není v redakční radě, píše do nich jen články, za které bere osobní zodpovědnost, za cizí ovšem nikoliv a jako poslední, asi nejtroufalejší argument sdělil, že ani v zákonech státních ani v univerzitních vnitřních předpisech nenašel nic, co by nutilo soukromého docenta se zodpovídat za jednání, které se netýkalo univerzitního působení a nebylo v rozporu s žádnými státními a akademickými zákony.⁴⁷

Dlužno dodat, že v tomto právním hodnocení měl Čelakovský pravdu a celá kauza, kterou pravděpodobně vyvolali Čelakovského staročestí oponenti, proto nakonec vyšuměla do ztracena, ačkoliv Čelakovský v redakční radě Národních listů v 80. letech 19. století ještě byl. Nevíme ovšem jistě, zda v redakci setrval ještě v roce 1884. Oponentům i Čelakovskému k vyřešení sporu bez ztráty tváře pravděpodobně napomohl odkaz Jaromíra Čelakovského ve vysvětlujícím dopise, ve kterém se omlouval za publicistickou činnost v novinách odkazem na své neutěšené majetkové poměry.

Snad právě jako nástroj materiální disciplinace a přetvoření „mladého radikála ve starého hófrata“ získal Čelakovský ještě též rok mimořádnou profesuru, i když ještě bez místa v profesorském sboru. K zvýšení míry pravděpodobnosti této hypotézy přispívá fakt, že mu mimořádnou profesuru navrhl jeden z tria jeho nejzarytějších staročeských oponentů (Jaromír Haněl, Emil Ott, Antonín Randa) – profesor německých dějin Haněl, který předtím, jak již bylo řečeno výše, významným způsobem limitoval Čelakovskému obsah předmětu, na nějž byl habilitován.⁴⁸ Návrh byl přitom schválen jednomyslně na základě I. svazku Sbírký pramenů práva království českého.⁴⁹

Tím se dostáváme k další zajímavé otázce Čelakovského koexistence, resp. částečného sporu s profesorským sborem právnické fakulty, tzn. k jeho habilitačnímu řízení. Bylo by asi nošením dříví do lesa opakovat, že Čelakovský vzhledem ke svým politickým názorům

nebyl u řady členů sboru, politicky se řadícím spíše mezi konzervativce, příliš oblíben a podporu hledal spíše mezi studenty. To ostatně dosvědčuje i dobová, byť o pár let pozdější, korespondence T. G. Masaryka, který měl v uvedené době blíže ke staročechům a v dopisu E. Albertovi mu sděloval, že byl od profesora Antonína Randy varován, aby k Čelakovskému nechodil, neb je společensky *persona non grata*.⁵⁰

Svou roli u animozity vůči Čelakovskému ze strany některých členů profesorského sboru mohla sehrát i skutečnost, že byl tzv. mužem přicházejícím z venku, neboť se na fakultu vracel po deseti letech (nepočítáme-li jeho neúspěšnou snahu o habilitaci v oboru římského práva). Konečně problém představovala i skutečnost, že byl referentem k žádosti Čelakovského ze dne 6. června 1882 o udělení soukromé docentury a s ní spojeného udělení *venia legendi* pro obor říšskoněmeckých právních dějin, právních dějin českých a uherských stanoven prof. Hanělem, který J. Čelakovského chápal jako možného konkurenta ucházejícího se o výuku německých dějin.

Dle § 1 výnosu ministerstva kultury a vyučování č. 37/1849 ř.z. tvořily žádost přílohy – a) doktorský diplom ze dne 23. března 1871, b) curriculum vitae, tj. biografická skica jeho života, c) publikované nebo sepsané pojednání nebo rozsáhlejší dílo z předmětu, který chtěl dotýčný vyučovat (podle archivního spisu Čelakovský předložil 15 publikací z toho dvě monografie), d) program přednášek, z nichž by vysvítal jejich obsah a metoda zpracování).

Prof. Haněl využil toho, že se habilitační spis Čelakovského *Právo odúmrté ke zpu-
ným statkům v Čechách*, týkalo jen Čech a stejně tak, i příložený program přednášek se týkal jen českých zemí. Nicméně Čelakovský přiložil dodatečně dne 18. ledna 1883 i program přednášek rakousko-německých dějin včetně nejnovější doby, a tak splnil podmínky habilitačního předpisu. Navíc měl zastání i v řadách profesorského sboru, a to poněkud překvapivě mezi pedagogy trestního práva – u profesora Aloise Zuckera a mimořádného profesora Eduarda Grundlinga.⁵¹ Proto Hanělovi, který v referátu navrhl, aby získal J. Čelakovský habilitaci jen pro obor českých dějin, musel na zasedání profesorského sboru konaném dne 9. března roku 1883 přispěchat na pomoc prof. Antonín rytíř Randa, který upozornil na, pro Čelakovského nepříznivou, recenzi jeho habilitační knihy od prof. Krasnopolského v časopise *Grünhutszeitschrift*. Protože podle platné právní úpravy mělo být přezkoumávána odborná kvalita předloženého pojednání, resp. rozsáhlejšího díla a její nedostatečnost byla důvodem odmítnutí žádosti o habilitaci,⁵² stanovisko navrhované Hanělem na základě toho drtivě převážilo.

Jako malá náplast pro žadatele profesorský sbor schválil na *kolokviu*⁵³ doplnění svého předchozího rozhodnutí, že může být dodatečně rozšířena docentura i o právo vyučovat také říšské právní dějiny (k čemuž ovšem nikdy nedošlo, přestože právní řád umožňoval, aby v okamžiku jmenování profesorem mohl tento přednášet libovolný předmět svého odborného odvětví, tzn. i související předměty, než pro něž byl jmenován,⁵⁴ ledaže by se jednalo o předměty nikoliv analogické či homogenní, u nichž mohl dát profesorský sbor souhlas pouze tehdy, jestliže by byla prokázána hluboká odborná znalost dotýčného⁵⁵). Rovněž byla Čelakovskému prominuta povinnost konat habilitační přednášku, což bylo vzhledem k právním podmínkám takového prominutí – prominout bylo možné přednášku pouze vědeckým celebritám a osobám, jejichž schopnost ústně přednášet byla profesorskému sboru dobře známa,⁵⁶ alespoň veřejným uznáním Čelakovského odborných i pedagogických kvalit, a tím i jistým zadostiučiněním. Podrobná zpráva o průběhu zasedání,

poradě i hlasování byla odeslána dle § 5 výnosu provizorního ministerstva kultu a vyučování č. 37/1849 ř.z. ministerstvu, a to potvrdilo usnesení profesorského sboru výnosem č. 5375 ze dne 25. března 1883. Rozhodným datem sdělení a přijetí habilitace byl 2. duben roku 1883.⁵⁷

Jaromír Čelakovský nastoupil od zimního semestru 1883 na právnické fakultě české Karlo-Ferdinandovy univerzity výuku nepovinného předmětu – dějiny českého práva. Až do roku 1886 však trvala stabilizace jeho předmětu, který se proměňoval co do názvu i obsahu. Např. v letním semestru 1884 vyučoval Čelakovský Dějiny práva městského v českých zemích, následující semestr Všeobecné dějiny práva v českých zemích. Měnil se rovněž čas výuky, s ohledem na oblibu předmětu se zvyšoval rozsah, dotace výuky, takže např. v roce 1883 učil Čelakovský v úterý a v sobotu od 8 do 9 hodin, v roce 1890 přednášel již celý pracovní týden.⁵⁸ Roku 1887 byl Jaromír Čelakovský jmenován členem historickoprávního oddělení teoretické komise, což významně posílilo jeho pozici na fakultě.

Význam této události pro pozici Jaromíra Čelakovského je zřejmý při přehlédnutí dobového studijního a zkušebního řádu. V rámci vysokoškolského studia totiž neexistovaly průběžné studijní povinnosti. Podle výnosu ministerstva kultu a vyučování č. 172/1855 ř.z. museli studenti chodit na přednášky:

v 1. roce studia	z dějepisu říše a práva německého
	z dějepisu a práva římského
v 2. roce studia v zimním semestru	ze soukromého práva německého
	z práva církevního
v 2. roce studia v letním semestru	z filozofie práva
	z encyklopedie věd právních
	z církevního práva
ve 3. roce studia v zimním semestru	z rakouského občanského práva
	ze soudního trestního řádu
ve 3. roce studia v letním semestru	z rakouského občanského práva
	z věd politických (finanční věda, národní hospodářství, správa)
ve 4. roce studia v zimním semestru	rakouské právo procesní (sporné i nesporné)
	směnečné a obchodní právo
	politické vědy
ve 4. roce studia v letním semestru	právo procesní (sporné i nesporné)
	statistika

Ostatní přednášky byly jen volitelné. Např. šlo o látku mezinárodního práva, lenního práva, partikulárních právních dějin (právě ty učil Čelakovský), o soudní lékařství a rozpočtové právo. Studenti museli též povinně absolvovat přednášky na filozofické fakultě z filozofie a z rakouské historie.

Po dvou letech mohli studenti skládat státní rigorózní zkoušku teoretickou, tj. z římského práva, církevního práva a dějin německého a rakouského práva.⁵⁹ Rigorózní zkoušku museli složit všichni studenti, pokud chtěli úspěšně absolvovat právnická studia. Tak se vlastně Čelakovskému jmenováním do zkušební komise částečně splnil jeho záměr a alespoň při zkoušení se stal pedagogem říšských právních dějin a tedy i předmětu povinného základu.

Od roku 1882 výnos ministerstva kultu a vyučování č. 95/1882 ř.z. o konání teoretických státních zkoušek jazykem českým a německým umožnil, aby studenti české právnické fakulty skládali zkoušky v češtině, byť jeden předmět museli absolvovat v němčině, minimálně s výsledkem dobrý.⁶⁰

Dodejme, že jmenování mimořádným profesorem v roce 1887⁶¹ i řádným profesorem o pět let později⁶² již z pohledu právního ani dobové běžné správně-univerzitní praxe nevykázalo žádné anomality, jak tomu bylo v případě habilitačního řízení. V akademickém roce 1897–1898 se stal Jaromír Čelakovský poprvé děkanem právnické fakulty⁶³ a v roce 1911–1912 zastával funkci rektora české Karlo-Ferdinandovy Univerzity. Jako instalační přednášku přednesl text *O účasti právníků a stavů ze zemí českých na kodifikaci občanského práva rakouského*. To byl také jediný rok, kdy Čelakovský požádal o zproštění pedagogických povinností. Jako rektor měl Čelakovský také odlišný právní režim, co se týče dovolené, neboť zatímco ostatní vyučující si mohli vybrat dovolenou po skončení semestru bez dalšího, a to v zákonném rozsahu, potřebovali rektori a děkani souhlas ministerstva kultu a vyučování, resp. příslušného zemského školního úřadu. Naproti tomu při výběru dovolené v průběhu semestru již potřebovali toto povolení všichni pedagogové. Při dovolené v rozsahu jednoho týdne uděloval souhlas profesorský sbor, v rozsahu delším než jeden týden, ale maximálně čtyř týdnů ministerstvo kultu a vyučování.⁶⁴

Dalším významným právním prvkem ve vztahu Jaromíra Čelakovského jako akademického pracovníka k univerzitě, s nímž se v archivních pramenech setkáváme, byl po dosažení řádné profesury a uplynutí pěti let v profesorském gradu v souladu s tehdejším rakouským alimentačním systémem vznik právního nároku na pětiletý (*kvinkvenální*) přídavek, který náležel profesorovi univerzity (ale rovněž dalších státním civilním úředníkům⁶⁵) dle ustanovení § 2 zákona č. 45/1870 ř.z. ve spojení se zákony č. 27/1872 ř.z. a č. 71/1877 ř.z., a o něž se Čelakovský, s ohledem na své nepříliš utěšené majetkové poměry prostřednictvím fakulty pravidelně hlásil v letech 1898, 1903, 1908 a 1913. O přídavek žádalo děkanství PF UK prostřednictvím místodržitelství ministerstvo, které rozhodlo výnosem. Výplatu peněz, resp. zvýšení platu o přiměřenou částku, prováděla c. k. zemská hlavní pokladna v Praze. Čelakovský jako řádný univerzitní profesor⁶⁶ měl dle zákona č. 167/1898 ř.z. postavení státního civilního úředníka VI. hodnostní třídy a tedy příjem 3200 zlatých resp. po zavedení korunové měny 6400 Korun, který byl každé shora řečené kvinkvenální období zvyšován o 400 zlatých (800 Korun).⁶⁷ K tomu přistupovaly ještě aktivitní příplatky,⁶⁸ osobní příplatky, renumerace a další dávky.⁶⁹ Už od okamžiku jmenování mimořádným profesorem však Čelakovskému nenáležely poplatky od studentů za návštěvy jeho seminářů, na něž měl nárok naopak jako soukromý docent.⁷⁰

Čelakovský rovněž jako člen pedagogického sboru fakulty a tím i státní úředník měl (tuto povinnost měli řádní i mimořádní profesori a adjunkti, nikoliv však soukromí docenti, neboť ti neměli postavení státních úředníků),⁷¹ nosit při slavnostních příležitostech uniformu, mimo službu ji mohl nosit dle vlastního uvážení. V době výkonu řádné profesury

platilo jako základní obecně závazný normativní akt nařízení všeobecného ministerstva č. 176/1889 ř.z., kterým se zavádí nový předpis o uniformování c. k. státních úředníků. Podle § 2 nařízení náležel Jaromír Čelakovský jako řádný profesor do prvního (tj. nejvyššího) stupně 3. kategorie⁷² a měl tak nárok ještě na tzv. „gala“ uniformu, jež se nosila zejména při přijetí císařem a členy císařského domu nebo při významných služebních akcích, např. při promócích, při nichž by byl přítomen člen císařského domu.⁷³ Sluší se dodat, že barvou nákrčníků a výložek pro profesory jako podřízené ministerstva kultu a vyučování byla chrpová modř.

Dne 15. května roku 1916 se prostřednictvím děkanství právnické fakulty české Karlo-Ferdinandovy univerzity obrátila na nejvyšší kabinetní kancelář císaře druhá žena Jaromíra Čelakovského, paní Milada Čelakovská s žádostí o udělení vdovské penze. Vzhledem k nesplnění potřebné délky manželství a věku zesnulého, nesplnila paní Čelakovská podmínky zákonné penze, stanovené císařským nařízením č. 74/1896 ř.z., zejména tříletou dobu mezi uzavřením manželství a smrtí manžela⁷⁴ a požádala tedy císaře o dávku z milosti, která by zákonnou penzi nahradila. Vzhledem k zásluhám Jaromíra Čelakovského o právnickou fakultu i o vědu v monarchii žádost osobně podpořil děkan a penze byla ze stejných důvodů císařem také přiznána.⁷⁵

Poznámky

- ¹ Viz např. ŠOUŠA, Jiří: Jaromír Čelakovský. In: VOŠAHLÍKOVÁ a kol.: *Biografický slovník českých zemí*. díl 10 – Č-Čerma. Praha, Historický ústav AV ČR, Libri, 2008, s. 570.
- ² Viz ČELAKOVSKÝ, Jaromír: *Moje zápisky 1871–1914*. Luboš Velek a Alice Velková (ed.). Praha, Scriptorium, 2004, s. 30 (dále jen *Moje zápisky*).
- ³ Nařízení ministerstva kultu a vyučování č. 31/1869 ř.z., týkající se maturitních vysvědčení získaných státními příslušníky v Říšské radě zastoupených zemí mimo jejich teritorium.
- ⁴ Viz nařízení ministerstva kultu a vyučování č. 91/1862 ř.z., o užití matričních tax uložených na základě studijního řádu z 1. října 1850 č. 370.
- ⁵ Dle § 7 výnosu ministerstva kultu a vyučování č. 370/1850 ř.z., kterým se vyhláší obecné zásady fakultního studia ve Vídni, v Praze, ve Lvově, Krakově, Olomouci, Štýrském Hradci a Innsbrucku (studijní řád). Lhůta byla posléze změněna nařízením ministerstva kultu a vyučování č. 9/1886 VBl. für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht.
- ⁶ Viz KADLEC, Karel: *Jaromír Čelakovský k šedesátým narozeninám jeho*. Praha, Nákladem vlastním-tisk Unie, 1906, s. 5.
- ⁷ Např. šlo o výnos ministerstva kultu a vyučování č. 6367/354 z 10. dubna 1857, publikovaný v BECK von MANNAGETTA, Leo – von KELLE, Carl: *Österreichischen Universitätsgesetze. Sammlung der für die österreichischen Universitäten gültigen Gesetze, Verordnungen, Erlässe, Studien- und Prüfungsordnungen*. Wien, Manz, 1906, s. 536–537.
- ⁸ V *Moje zápisky*, s. 30 jsou nepřesně uvedena tři rigoróza a odkázáno přitom na právní úpravu v nařízení ministerstva kultu a vyučování č. 57/1871 ř.z., kterým se pravděpodobně má na mysli nařízení č. 57/1872 ř.z.
- ⁹ Viz KADLEC, Karel: *cit. dílo*, s. 7.
- ¹⁰ Další prováděcí zákony k zásadě náboženské svobody byly např. květnové č. 47, 48, 49/1868 ř.z. a zákony č. 50 a 51/1874 ř.z. Viz MALÝ, Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přepracované vydání, Linde, Praha, 2003, s. 276–277.
- ¹¹ Stalo se tak právě nařízením ministerstva kultu a vyučování č. 57/1872 ř. z., zavádějícím nový doktorský řád, jež v Rakousku platilo až do roku 1995. Do roku 1872 platila úprava vylučující židy zakotvená ve výnosu č. 6089 ze dne 21. listopadu 1852 a ve výnosu č. 676 ze dne 18. února 1853. Viz BECK von MANNAGETTA, Leo – von KELLE, Carl: *Österreichischen Universitätsgesetze. Sammlung der für die österreichischen Universitäten gültigen Gesetze, Verordnungen, Erlässe, Studien- und Prüfungsordnungen*. Wien, Manz, 1906, s. 565.
- ¹² Viz ACHAM, Karl (hg.): *Rechts-sozial- und wirtschaftswissenschaften aus Graz. Zwischen empirischer Analyse und normativer Handlungsweisung. Wissenschaftsgeschichtliche Befunde aus drei Jahrhunderten*. Wien-Köln-Weimar, Böhlau, 2011, s. 257; též viz REITER, Ilse: *JuristInnen Ausbildung an der Wieneruniversität. Ein historisches Überblick* (2007), s. 9, 10 a 12, dostupné v elektronické podobě dne 5. září 2014 na <https://homepage.univie.ac.at/ilse.reiter-zatloukal/RWStud_online_relaunch.pdf>.

- 13 Viz OGRIS, Werner: *Der Entwicklungsgang der österreichischen privatrechtswissenschaft im 19. Jahrhundert*. Berlin, Walter de Gruyter & Co., Berlin, 1968, s. 6–7.
- 14 Viz dále.
- 15 Novou úpravu přinesl výnos ministerstva kultu a vyučování č. 19/1888 ř.z., o habilitaci soukromých docentů na univerzitách.
- 16 Viz Seznam přednášek, které se odbývají budou na c.k. české univerzitě Karlo-Ferdinandově v Praze v zimním semestru 1886/1887. Praha, místodržitelská tiskárna-nákladem c.k. akademického senátu, 1887, s. 3.
- 17 Viz Stav osob při c.k. české univerzitě v Praze. Praha, c.k. český akademický senát-místodržící tiskárna, 1882–1891, s. 6.
- 18 KADLEC, Karel: *cit. dílo*, s. 17.
- 19 Viz KOL. AUTORŮ: *Cesty filozofie a práva 1882–2012*. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2012, s. 5.
- 20 Ten byl nahrazen až Novým studijním řádem (zákon č. 68/1893 ř.z. a prováděcí nařízení ministra školství č. 204/1893 ř.z.), bylo stanoveno, že rigoróza nenahrazují státní zkoušky. I graduovaný nositel doktorského titulu musel tedy prokazovat svoji způsobilost pro státní službu.
- 21 ŠOUŠA, Jiří: *Jaromír Čelakovský*, s. 571.
- 22 Informace převzata z úvodního slova k *Moje zápisky*.
- 23 K. B. H. Esmarch (1824–1887) studoval práva v Bonnu a v Heidelbergu, habilitoval se v Gottingenu, od roku 1854 získal místo na Krakovské univerzitě, kde byl v roce 1855 řádným profesorem a po dvou letech přešel do Prahy.
- 24 Podrobněji k němu viz Allgemeine Deutsche Biografie in elektronické podobě dostupná na <http://www.deutsche-biographie.de/sfz14924.html>, dále též viz ESMARCH, Karl: Nachruf, gehalten im Deutschen akadem. Juristenverein von Hofrath Prof. Dr. Karl R. v. Czyhlarz. In: *Juristische Vierteljahrsschrift*, Organ d. dtsh. Juristenver. in Prag. XIX. Bd., der N. F. III. Bd., 1887.
- 25 *Moje zápisky*, s. 30 a 31.
- 26 Viz ŠOUŠA, Jiří: *Jaromír Čelakovský*, s. 571.
- 27 KAREL, Kadlec, *cit. dílo*, s. 9
- 28 Viz KADLEC, Karel: *cit. dílo*, s. 10.
- 29 *Cesty filozofie a práva*, s. 10.
- 30 Jak pravila i judikatura. Viz náleží Nejvyššího správního soudu Boh. A 1596/22.
- 31 Viz § 1 zákona č. 63/1873 ř.z.
- 32 Viz § 2 zákona č. 63/1873 ř.z.
- 33 Viz § 11 zákona č. 63/1873 ř.z.
- 34 Diskuze o zákoně o rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity jsou obsaženy v: Stenographisches Protokoll. Haus der Abgeordneten. IX. Session. 166. Sitzung. Am 31. Mai 1881. In: *Stenographische Protokolle über die Sitzungen des Hauses der Abgeordneten des österreichischen Reichsrathes. IX. Session. VI. Band. 141–167 Sitzung. S. 4903–6053*. Wien, k.k. Hof- und Staatsdruckerei, 1881, s. 5956–5985.
- 35 Viz KADLEC, Karel: *cit. dílo*, s. 15.
- 36 Tamtéž.
- 37 K tomu viz dále v textu.
- 38 Stenographisches Protokoll. Haus der Abgeordneten. IX. Session. 166. Sitzung. Am 31. Mai 1881. In: *Stenographische Protokolle über die Sitzungen des Hauses der Abgeordneten des österreichischen Reichsrathes. IX. Session. VI. Band. 141–167 Sitzung. S. 4903–6053*. Wien, k.k. Hof- und Staatsdruckerei, 1881, s. 5969–5971.
- 39 Jaromír Čelakovský se v kritickém přístupu ke katolické církvi „potatil“, když František Ladislav Čelakovský byl nejen jedním z významných stoupenců českého pravoslaví, ale již v roce 1819 byl vyloučen ze studia na českobudějovickém lyceu za to, že četl Postillu Mistra Jana Husa. Viz HEJRET, Jan: *František Ladislav Čelakovský (7./3. 1799–5./9. 1852.). K 100. narozeninám. Životopis a výběr básní*. Telč, Nákl. českého knihkupce Em. Šolce, 1899, s. 8.
- 40 Což prý měl učinit na Slovanech v pět hodin ráno při návratu ze schůze studentského spolku kvůli svcení praporu viz *Moje zápisky*, s. 33, KADLEC, Karel: *cit. dílo*, s. 5.
- 41 Podrobněji k disciplinárnímu řádu viz BRÜNNER, Christian: *Die disziplinäre Verantwortung der Studenten an Österreichs Hochschulen*. Wien, Hollinek, 1870. T06 HÖFLECHNER, Walter: *Die Baumeister des künftigen Glücks. Fragment einer Geschichte des Hochschulwesens in Österreich vom Ausgang des 19. Jahrhunderts bis in das Jahr 1938*. Akademische Druck- und Verlags-Anstalt, Graz, 1988.
- 42 Viz § 26 odst. 1 písm. b) zákona č. 117/1852 ř.z., trestní zákoník o zločinech, přechínech a přestupcích.
- 43 KADLEC, Karel: *cit. dílo*, s. 5.
- 44 Podrobněji k Herbstovi viz heslo „Herbst, Eduard“ in: *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*, 2. Bd., Lfg. 8, Wien, Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1958, s. 280 v elektronické podobě dostupné dne 15. prosince 2015 na <<http://www.biographien.ac.at/oebl?frames=yes>>.
- 45 Viz KADLEC, Karel: *cit. dílo*, s. 5.
- 46 K tomu jsou dokumenty obsaženy v Archivu Univerzity Karlovy, fond Právnická fakulta, inv. č. 80, spis Jaromír Čelakovský.
- 47 Tamtéž.

- 48 A UK, fond Právnická fakulta, inv. č. 80, spis Jaromír Čelakovský.
- 49 KADLEC, Karel: *cit. dílo*, s. 17.
- 50 Viz *Moje zápisky*, s. 31, též Literární archiv PNP, f. E. Albert, Masaryk Albertovi 5. července 1889, karton 3.
- 51 Eduard Grungling byl před svou akademickou dráhou sekretářem zemského soudu v Praze, z něž posléze odešel a působil na fakultě, současně však vykonával praxi jako zemský advokát.
- 52 Viz § 2 výnosu provizorního ministerstva vyučování č. 37/1849 ř.z.
- 53 *Kolloquium* byl *terminus technicus* označující zasedání profesorského sboru následující po rozhodnutí, že žadatel o habilitaci nebude vyřazen, na němž došlo k vědecké rozpravě mezi profesorským sborem určenou komisí odborníků a žadatelem o obsahu habilitačního spisu. Viz § 3 výnosu provizorního ministerstva vyučování č. 37/1849 ř.z.
- 54 Stanovil tak výnos ministerstva veřejného vyučování č. 146/1849 ř.z. ve spojení s výnosem ministerstva kultu a vyučování č. 341 z 18. ledna roku 1851 publikovaným in: BECK von MANNAGETTA, Leo – von KELLE, Carl: *Österreichischen Universitätsgesetze. Sammlung der für die österreichischen Universitäten gültigen Gesetze, Verordnungen, Erlässe, Studien- und Prüfungsordnungen*. Wien, Manz, 1906, s. 131.
- 55 Výnos ministerstva kultu a vyučování č. 5164 z 16. dubna 1858 publikovaný v BECK von MANNAGETTA, Leo – von KELLE, Carl: *Österreichischen Universitätsgesetze. Sammlung der für die österreichischen Universitäten gültigen Gesetze, Verordnungen, Erlässe, Studien- und Prüfungsordnungen*. Wien, Manz, 1906, s. 132–133.
- 56 Dle § 7 ve spojení s § 4 výnosu provizorního ministerstva vyučování č. 37/1849 ř.z.
- 57 A UK, fond PF, inv. č. 80, spis Čelakovský.
- 58 Tamtéž.
- 59 Poslední úpravou této matérie z doby působení Čelakovského na univerzitě bylo ustanovení § 31 zákona č. 68/1893 ř.z. ve spojení s nařízením č. 204/1893 ř.z. a výnosem ministra kultu a vyučování č. 183/1896 ř.z.
- 60 Viz § 2 a 4 výnosu ministerstva kultu a vyučování č. 95/1882 ř.z.
- 61 Nástup do funkce se odvíjel od okamžiku rozhodnutí o jmenování, nikoliv od data vystavení jmenovacího dekretu. Viz dekret dvorské kanceláře č. 122/1828 čes. Prov.GS. publikováno v BECK von MANNAGETTA, Leo – von KELLE, Carl: *Österreichischen Universitätsgesetze. Sammlung der für die österreichischen Universitäten gültigen Gesetze, Verordnungen, Erlässe, Studien- und Prüfungsordnungen*. Wien, Manz, 1906, s. 121.
- 62 Dne 21. října 1892. Viz KADLEC, Karel: *cit. dílo*, s. 17.
- 63 Viz *Tamtéž*, s. 18.
- 64 Stanovil tak výnos ministerstva kultu a vyučování č. 189/1850 ř.z.
- 65 ŠOUŠA, Jiří: *Vývoj právní úpravy státních civilních úředníků od 18. století do roku 1938 v českých zemích*. Dizertační práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011, s. 284–285.
- 66 Mimořádný profesor náležel do VII. platové třídy. Viz § 2 zákona č. 167/1898 ř.z.
- 67 Viz § 1 zákona č. 167/1898 ř.z.
- 68 Dle nařízení vlády č. 74/1873 ř.z.
- 69 Viz ŠOUŠA, Jiří: *Vývoj právní úpravy státních civilních úředníků od 18. století do roku 1938 v českých zemích*, s. 262–274, 279, 282, 313–315.
- 70 Viz § 13 zákona č. 167/1898 ř.z.
- 71 Viz § 1 odst. 1 výnosu ministerstva kultu a vyučování č. 67/1890 MVBl., provádějící nařízení všeobecného ministerstva č. 176/1889 ř.z., kterým se zavádí nový předpis o uniformování c. k. státních úředníků.
- 72 Uniformy státních c. k. úředníků byly rozděleny do čtyř kategorií, kdy 1. kategorie zahrnovala dva stupně (sem náleželi jen předseda vlády, ministři a prezidenti ústředních soudů), 2. kategorie tři stupně, 3. kategorie tři stupně a 4. kategorie rovněž 3 stupně. Viz § 2 nařízení všeobecného ministerstva č. 176/1889 ř.z.
- 73 § 3 a § 4 nařízení všeobecného ministerstva č. 176/1889 ř.z. ve spojení s výnosem ministerstva kultu a vyučování č. 8923 ze dne 8. května 1891, publikovaném v BECK von MANNAGETTA, Leo – von KELLE, Carl: *Österreichischen Universitätsgesetze. Sammlung der für die österreichischen Universitäten gültigen Gesetze, Verordnungen, Erlässe, Studien- und Prüfungsordnungen*. Wien, Manz, 1906, s. 148–149.
- 74 Viz ŠOUŠA, Jiří: *Vývoj právní úpravy státních civilních úředníků od 18. století do roku 1938 v českých zemích*, s. 241 a 287.
- 75 Viz A UK, fond PF, inv. č. 80, spis Čelakovský.

Jaromír Čelakovský als Student und Angestellte der tschechischen juristischen Fakultät der Karl-Ferdinands Universität

Jiří Šouša, Ladislav Soukup

Zusammenfassung

Der Artikel behandelt das Berufsschicksal von Čelakovský auf dem akademischen Boden der damaligen Prager Universität, seine Studien- und Arbeitsbeziehungen zur ältesten böhmischen Universität, beziehungsweise zur juristischen Fakultät der Karl-Ferdinands Universität in Prag im Gesichtspunkt der damaligen Rechtsregelung. Er widmet sich seinem Studium und seiner akademischen Graduierung, einschließlich des Rigorosum, der Habilitation und der Ernennung zum außerordentlichen und ordentlichen Professor der Rechtsgeschichte.

Es wurden die wichtigsten rechtlichen Fragen seiner Angestelltenbeziehung erwähnt, z.B. Ernennung, das Gehalt, die Uniformnorm und auch die wichtigsten Rechtsvorschriften analysiert, vor allem das Organisationsgesetz Nr. 67/1863 RGBI.

Enthalten blieben nicht die strittigen Situationen, die in der Beziehung von Čelakovský zu der juristischen Fakultät der Karl-Ferdinands Universität und zu ihrem Professorenkorpus vorkamen (z.B. im Zusammenhang mit seinem Habilitationsverfahren oder mit seiner politischen und publizistischen Tätigkeit).